11.03.2016

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

VASTINE - HALLITUKSEN ESITYS UUDEKSI PANOSTAJALAIKSI (134/2015 VP)

Panostajalain uudistamisen tavoitteena on työntekijöiden ja räjäytystyön vaikutuspiirissä olevien henkilöiden turvallisuuden parantaminen sekä räjäytysten vaikutuspiirissä olevan omaisuuden turvaaminen. On tärkeää, että räjäytystyötä tekevät henkilöt, jotka ovat siihen sopivia ja päteviä. Hallituksen esityksen valmistelu on lähtenyt liikkeelle tästä tavoitteesta. Panostajalakia koskeva hallituksen esitysluonnos on valmisteltu kolmikantaisessa työryhmässä, jossa on ollut edustettuina oikeusministeriötä lukuun ottamatta kaikki eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle lausunnon antaneet tahot. Työryhmän esitysluonnokseen ei ole jätetty eriäviä mielipiteitä. Hallituksen esitysluonnos on tämän jälkeen käsitelty ja hyväksytty toukokuussa 2015 sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivassa kolmikantaisessa työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa. Neuvottelukunta on hyväksynyt hallituksen esitysluonnoksen yksimielisesti. Tämän vuoksi on valitettavaa, että asian eduskuntakäsittelyvaiheessa on tullut esiin eriäviä näkemyksiä.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole huomauttamista oikeusministeriön lausuntoon. Oikeusministeriöltä on pyydetty lausuntoa asian valmisteluvaiheessa ja lausunnossa esitetyt näkökohdat on pyritty ottamaan huomioon hallituksen esitystä laadittaessa. Panostajalain pätevyyskirjan peruuttamista koskevat 15 §:n säännökset on muotoiltu samantyyppisesti kuin hiljattain hyväksytyssä laissa eräistä asbestipurkutyötä koskevista vaatimuksista (684/2015) olevat asbestipurkutyöluvan peruuttamista koskevat säännökset. Sekä panostajalaki että asbestipurkutyölaki kuuluvat työsuojelun alaan ja molemmissa lain mukaisen luvan (panostajan pätevyyskirja ja asbestipurkutyölupa) myöntää ja tarvittaessa peruuttaa sama viranomainen eli Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue. Viranomaisen toiminnan helpottamiseksi peruuttamisen edellytyksistä on pyritty hahmottelemaan samankaltaiset. Lakiehdotuksen 5 §:n valtuussäännöksillä viitataan pätevyyskirjojen myöntämiseen liittyviin menettelyihin, eikä sillä ole tarkoitus antaa tarkempia säännöksiä 6 - 9 §:ssä säännellyistä asioista.

Sisäministeriö on ehdottanut, että turvallisuusselvityslain (726/2014) mukainen suppea turvallisuusselvitys tehtäisiin jo panostajan koulutukseen hakeutumisen yhteydessä. Asiasta on keskusteltu panostajalakia valmistelleessa työryhmässä. Ajatus siitä, että räjähteisiin liittyvää koulutusta rajoitettaisiin, on sinänsä hyvä. Jos turvallisuusselvitys edellytettäisiin jo koulutukseen hakeutumisvaiheessa, ei se kuitenkaan olisi varsinaisesti pätevyyskirjan myöntämisen edellytys. Koska koulutus voidaan hankkia hyvin paljon aikaisemmin kuin varsinainen pätevyyskirja, ei ajallinen yhteys turvallisuusselvityksen laatimisen ja pätevyyskirjan myöntämisen välillä olisi samanlainen kuin jos turvallisuusselvitys hankit-

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi

Puhelin 0295 16001
Telekopio 09 6980 709

e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

taisiin pätevyyskirjan myöntämisen yhteydessä. Tämä aiheuttaisi vaikeuksia, koska turvallisuusselvityksen voimassaolo saattaisi päättyä huomattavasti aiemmin kuin henkilön tulisi uudistaa pätevyyskirja. Työryhmä päätyi tämän vuoksi siihen, että koulutusta järjestäviä tahoja kehotetaan aktiivisesti tiedottamaan turvallisuusselvitystä koskevasta vaatimuksesta panostajan koulutukseen hakeutuville henkilöille. Vaatimus turvallisuusselvityksen pakollisuudesta ei siten tulisi yllätyksenä siinä vaiheessa, kun henkilö on hakemassa pätevyyskirjaa.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on ehdottanut, että esitetyn panostajalain 7 §:n 1 momentissa mainittujen tuomioiden lainvoimaisuuden vaatimusta harkittaisiin uudelleen. Perusteluina on mainittu, että oikeusprosessit voivat kestää useita vuosia ja näin ollen lainvoimaisen tuomion saaminen kestää. Tältä osin kyse on osaltaan pätevyyskirjan hakijan tai haltijan oikeusturvasta. Asiaa valmistellut työryhmä on pohtinut asiaa ja päätyi siihen, että henkilön oikeusturvan kannalta on parempi, että pätevyyskirjan myöntämisen epääminen tai peruuttaminen perustuisi lainvoimaisiin tuomioihin. Pätevyyskirjan myöntämisen epääminen ja peruuttaminen olisi mahdollista myös yleisen sopivuuden harkinnalla. Tällöin myös keskeneräiset tuomioistuinasiat voitaisiin ottaa huomioon, mikäli ne osoittaisivat henkilön olevan ilmeisen sopimaton toimimaan panostajana, työskentelemään räjähteiden kanssa tai pitämään hallussaan räjähteitä. Tältä osin aluehallintovirasto on esittänyt panostajalain 7 §:n 2 momentin sanamuodon tarkennusta. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole huomauttamista asian suhteen.

Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on ehdottanut myös, että esitetyn panostajalain 7 §:n 1 momentin 3 kohdan luetteloon lisättäisiin rikoslain 44 luvun 13 §:ssä tarkoitettu vaarallisen aineiden kuljetusrikos. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole huomauttamista asian suhteen.

Infra ry on lausunnossaan esittänyt, että ylipanostajan pätevyyskirjan työkokemusvaatimusta lyhennettäisiin 12 kuukauteen. Asiaa valmistellut työryhmä on esittänyt 18 kuukauden työkokemusvaatimusta. Työkokemusvaatimusta ei voida pitää kohtuuttoman pitkänä, koska ylipanostajan työt vaativat erityistä ammattitaitoa. Laaja ja monipuolinen työkokemus parantaa henkilön mahdollisuuksia itsenäiseen työskentelyyn vaarallisten aineiden kanssa.

Infra ry on ehdottanut, että esitetyn panostajalain 26 §:n mukaista poikkeuslupamahdollisuutta laajennettaisiin. Asiaa valmistellut työryhmä on esittänyt poikkeuslupien rajaamista tiettyihin tilanteisiin. Laajaa poikkeuslupamahdollisuutta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, koska se osaltaan heikentäisi lain muiden säännösten toimivuutta ja ennustettavuutta. Poikkeuslupien rajoitusmahdollisuus selkiyttää ja rajoittaa viranomaisen harkintavaltaa.

Suomen Yrittäjät on lausunnossaan ehdottanut, että esitetyn panostajalain 4 §:stä poistettaisiin maininta siitä, että pätevyyskirja voidaan myöntää koskemaan vain määrättyjä räjäytystyön osa-alueita tai räjäytystyötä vain määrätyissä olosuhteissa ja viitannut mahdollisuuteen rajata pätevyyskirja esimerkiksi maanpäälliseen tai maanalaiseen työskentelyyn. Asiaa valmistellut työryhmä on luonnostellut valtioneuvoston asetusluonnoksen, jossa pätevyyskirja voitaisiin myöntää em. olosuhteisiin. Työskentelyolosuhteet maan päällä ja maan alla ovat hyvin erilaiset. Määräyksellä on haluttu korostaa turvallisuuden vaatimusta. Vaikka ammattihenkilöt osaavat räjäytystyön tekemisen, on henkilöille itsel-

le ja ulkopuolisille aiheutuvat mahdolliset vaarat erilaisia maan alla ja maan päällä. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöillä on hyvä ammattitaito arvioida itsenäisesti turvallisuuden toteutumista työskentelyolosuhteissa, joista heillä on kokemusta.

Suomen Yrittäjät on ehdottanut myös, että esitetyn panostajalain 13 §:n pätevyyskirjan viiden vuoden voimassaoloa ei hyväksyttäisi, vaan vähintään kymmenen vuotta olisi sopiva uudistamisväli. Asiaa valmistellut työryhmä on pitänyt viittä vuotta oikeanpituisena pätevyyskirjan uudistamisvälinä. Lähtökohtana lainsäädännön valmistelutyössä on ollut työntekijöiden ja ulkopuolisten henkilöiden turvallisuuden takaaminen. Räjäytystöitä tulee tehdä ainoastaan henkilöiden, jotka ovat siihen päteviä, sopivia ja omaavat ajantasoiset tiedot räjäytystyötä koskevista turvallisuusmääräyksistä. Työryhmässä asiaa on perusteltu muun muassa sillä, että kun monet muut Suomen Yrittäjienkin lausunnossaan mainitsemat työelämässä edellytettävät kortit ovat voimassa viisi vuotta, olisi hyvin erikoista, että räjäytystöihin oikeuttava kortti olisi voimassa selvästi pidempään. Kyseessä on lupa, jolla henkilölle annetaan suurimmat valtuudet tehdä potentiaalisesti vaarallista työtä. Yhden päivän kertauskoulutus ei ole kohtuuttoman suuri haitta, kun vastineena sille saadaan paremmin koulutetut työntekijät.

Pätevyyskirjan viiden vuoden voimassaoloa voidaan perustella myös turvallisuusselvityksellä. Turvallisuusselvityslain mukaan turvallisuusselvitys on voimassa toistaiseksi tai korkeintaan viisi vuotta. Kun turvallisuusselvitys halutaan pitää voimassa koko pätevyyskirjan voimassaolon ajan, edellyttää se joka tapauksessa turvallisuusselvityksen hankkimista viiden vuoden välein. Käytännössä tämä edellyttää ensinnäkin lupaa pätevyyskirjan haltijalta turvallisuusselvityksen laatimiseksi ja toisekseen pyyntöä suojelupoliisilta sen tekemiseksi. Molemmat edellä mainitut kuuluvat pätevyyskirjan myöntävän viranomaisen tehtäviin. Viranomaistoiminnan kannalta on yksinkertaisempaa, jos tämä tapahtuu samassa yhteydessä pätevyyskirjan uusimisen kanssa eikä esimerkiksi puolessa välissä pätevyyskirjan voimassaoloa.

Neuvotteleva virkamies Marianne Kivistö